

הלכה למעשה

עם רבני רשת בתי ההוראה הארצית 'המאורות'

דין ניקוי ארונות מטבח ימים רבים קודם הפסח

מאת הגאון רבי אוריאל חוברה שליט"א
// רב הישוב נחליאל, ומרבני בית ההוראה

שאלה: ארונות מטבח שנוקו היטיב מחמץ כמה ימים לפני הפסח, כדי לאכסן שם דברי מאכל כשרים לפסח, האם חייבים בכל זאת לבדוק את החמץ לאור הנר בליל ארבעה עשר בניסן, או שאינו חייב כלל לבדוק שם מאחר וברור לו שניקה היטיב את המקום מכל חשש חמץ וגם אכסן שם דברי מאכל הכשרים לפסח.

תשובה: והנה ממאי דאיתא בפסחים (דף ב עמוד א) כל מקום שאין מכניסין בו חמץ אין צריך בדיקה ומקום שמכניסין בו חמץ צריך בדיקה. וכן פסקו הטור ומרן השו"ע (סימן תלג סעיף ג). לפי"ז מקום שאין חשש שהכניסו לשם חמץ כגון בויידים או מחסנים שאין דרך להכניס לשם חמץ אפילו באקראי אין טעון בדיקה, אבל מקום שיש חשש שהכניסו חמץ ודאי הוא שחייב בבדיקה. אם כן פשוט לכאורה שיהיה חייב לבדוק את ארונות המטבח אע"פ שכבר ניקוהו וגם הכניס לשם מאכלים כשרים לפסח, משום שהוא מקום שרגילים להכניס שם דברי חמץ במשך כל השנה ובודאי שטעון בדיקה בליל ארבעה עשר לאור הנר. וכן כתב הטור (שם) בשם הראב"ן בני אדם המכבדין חדריהם ביי"ג בניסן ומכוונין לבדוק החמץ ולבער ונוהרין שלא להכניס שם עוד חמץ אף על פי כן צריכין בדיקה בליל י"ד. וכ"כ הב"י (שם בסוף הסימן) בשם המרדכי (בפ"ק דפסחים סימן תקלה) בשם תרומת הדשן (חלק א סימן תלג). וע"ע בבבדי יע (אות לג) על המרדכי. וכן פסק מרן בשו"ע (שם בסעיף יא).

וכל זה דוקא אם בדק ביום שלושה עשר, בכל זאת צריך לחזור ולבדוק בליל ארבעה עשר מהטעם שלא לחלק בין בדיקה לבדיקה כמו שכתב המרדכי, וע"ע במש"ב (שם ס"ק מה) ובשער הציון (אות נו). אבל אם בדק בליל שלושה עשר ונוהר שלא להכניס עוד חמץ אין צריך לחזור ולבדוק. ועיין בבאר היטב (שם ס"ק א) שהביא מחלוקת אחרונים בזה.

המשך בעמ' 2 <<

עיון הפרשה

רמזי הפרשה על עניין התורה

אַלֶּה פְּקוּדֵי הַמִּשְׁכָּן מִשְׁכַּן הָעֵדוּת (ל"ח, כ"א).

בפרשה זו רמזים נפלאים ופנינים יקרים העלה מרן הגאון רבינו יחיא אלשיך זצ"ל, והביא לדרוש את הפסוק הראשון בפרשה על עניין לימוד התורה ועמלה, ואלו הם דבריו:

"אלה פקודי" וכו' - שמעתי טעם על פסוק זה, שכולו רומז על התורה. "אלה" - זו התורה שנאמר בה "אלה העדות והחוקים" (דברים ד', מ"ה). "פקודי" - אלו המצוות שנאמר בהם "פקודי ה' ישרים משמחי לב" (תהלים י"ט, ט).

"המשכן משכן" - זו התורה שנקראת משכן, על שם שבאמצעותה משכן ה' שכינתו בינינו, וכן אמרו רבותינו ז"ל (אבות פרק ג' משנה ו') שלושה שיושבים ועוסקים בתורה שכינה שרויה ביניהם, ומנן שאפילו אחד שנאמר "בכל המקום" (שמות כ', כ"א). ונאמר משכן שני פעמים, אחד כנגד תורה שבכתב ואחד כנגד תורה שבעל פה.

"העדות" - זו התורה, שנאמר בה "ונתת את הארון אל העדות אשר אתן אליך" (שם, כ"ח, ט"ז), וכן הוא אומר "וענתה השירה הזאת לפני לעד" (דברים ל"א, כ"א).

"אשר פקד על פי משה" - לשון ציווי לעניין זה, כלומר, שמשה רבינו הוא שנצטווה בכל התורה כולה ונתן אותה לנו. דבר אחר, "אשר פקד על פי משה", שכל תלמיד חכם שבדור, כאילו נתמנה מפי משה רבינו ע"ה, כמו "ואתה הפקד את הלויים" (במדבר א', נ'), וכן שיש בו ניצוץ אחד ממשה, שהכל קבלו ממנו, כמו שנאמר "ויאצל מן הרוח אשר עליו" וגוי' (במדבר י"א, כ"ה). וכן רבותינו ז"ל אמרו בתלמוד על מי שהוא תלמיד חכם, "משה שפיר קאמרת" (ביצה ל"ח ע"א).

"עבודת הלויים" - זוהי התורה שהטיל הכתוב אותה עליהם יותר מכל ישראל, שנאמר "לתת מנת הכהנים והלויים למען יחזקו בתורת ה'" (דה"ב ל"א, ג'), ולפיכך לא ניתן לשבט לוי נחלה בארץ כדי שיהיו פנויים לעסוק בתורה.

"ביד איתמר" וגוי' - שהכהנים מוטל עליהם להגות בה יותר משאר השבט, לפי שהם אוכלים המתנות והתרומות ופרנסתם מצויה להם, כמאמר חז"ל "לא ניתנה תורה אלא לאוכלי המן, שניה להם אוכלי תרומה" (תנחומא פרשת בשלח סימן כ').

ועוד נרמז בתיבת "איתמר", כאילו היא כתובה "אית - מר", כלומר שאם יש תלמיד חכם או אפילו בשווין (ת"י וכהן), הכהן קודם כמו שנאמר "וקדשתו" (ויקרא כ"א, ח'), אבל אם האחר הוא גדול בתורה הוא קודם, שכן אמרו חז"ל (הוריות י"ג ע"א): "כהן קודם ללוי, לוי קודם לישראל, ישראל לממזר וכו', במה דברים אמורים בזמן שכולן שווין, אבל בזמן שהאחר גדול בתורה, אפילו ממזר תלמיד חכם קודם לכהן גדול עם הארץ לכל דבר, שנא' "יקרה היא מפנינים" (משלי ג', ט"ו) אפילו מכהן גדול שנכנס לפני ולפנים.

יחידי סגולה

ציצים ופרחים במשנת רבותינו

אֵלֶּה פְּקוּדֵי הַמְּשָׁכָן (ל"ח, כ"א).

הגאון רבינו יהודה גזפאן זצ"ל בספרו 'פנים חדשות', עמד לבאר את לשון הפסוק הראשון בפרשתנו, ואת רמזיו, על עניין בית המקדש ועל חורבנו, וזה לשונו:

אלה פקודי המשכן, שמה יש לומר שלשון פקודי משלשון חסרון כמו 'ויפקד מקום דוד' (שמואל א', כ', כ"ה). והענין שרמז בכאן בתבית "אלה", למה שחטאו בעגל ואמרו: "אלה אלהיך ישראל" (שמות ל"ב, ג'), אותו עוון גרם חסרון שני מקדשות. וזהו אמרו: "אלה פקודי המשכן - משכן" (רמז לב' מקדשות).

ואף על פי שאמרו רבותינו זכרונם לברכה: "תבא אלה פקודי, ותכפר על אלה אלהיך ישראל", מכל מקום כיון שנכנסו ישראל לארץ ועבדו עבודה זרה, כענין שנאמר: "כי מספר עריך היו אלהיך ישראל" (ירמיה, ב', כ"ח), חזר וניעור עוון עשיית העגל, ונחרב בית ראשון גם שני.

ואמר: "אשר פקד על פי משה", רצה לומר: שנחסרו בשביל משה. והוא בהקדים מה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה, שמשה גרם עשיית העגל כביכול, על ידי ערב רב שקיבל מעצמו, כמו שאמר לו יתברך: "לך רד כי שחת עמך אשר הוצאת" וגו'.

סיבה שנית, לא נעשה העגל ויצא כתבנית שור אוכל עשב, אלא מחמת אותו השם שכתב משה על הטס העלות ארונו של יוסף, וכתב בו: "עלה שור", וערב רב השליכוהו לכור ויצא העגל כתבנית שור.

סיבה שלישית (לעשיית העגל), והיא כשעלה אל ההר, ואמר להם: לסוף ארבעים יום אני בא, בתוך שש שעות, כסבורים הם שאותו יום שעלה מן המנין, וטעו ומנו מעת עלייתו. וכשבאו שש ולא בא, נתגלגל הדבר ועשו את העגל, כדכתיב: "וירא העם כי בשש משה" (שמות ל"ב, א'), כנזכר בדברי רז"ל.

סיבה רביעית, שאלמלא לא כעס במי מריבה, והכה הסלע מה שלא נצטווה, ונגזר עליו שלא יכנס לארץ, שאלמלא נכנס, לא היתה גלות ולא חרבן כנודע מרז"ל, נמצא לפי זה, שמשה כביכול גרם חרבן שני מקדשות מחמת כל הנזכר. וזהו אמרו: "אשר פקד על פי משה" (לדרוש את הקשר של משה לחסרון המקדש).

בהכנה לדפוס!!!

הקובץ השנתי ליהדות תימן 'מורשה' - לשנת ה'תשפ"ב

בין מדורי הקובץ: גנוזות - גנוזות ותשובות ומאמרי חכמי תימן שטרם ראו אור | גנזי מלכים - מאמרי הלכה ומנהג מאת מרן ורבנן שליט"א | משולחנם של רבותינו - שאלות ותשובות קצרות משולחנם של רבני בית ההוראה 'המאורות' | זכרון להולכים - מדור זכרון מיוחד לזכר דמויות הוד מעדתינו, אשר הסתלקו בשנה החולפת | קהילות הקודש - מדור מרתק של סקירת קהילות מתפתחות ברחבי הארץ. | קרית ספר - מדור סקירת ספרים חדשים ביהדות תימן | מהנעשה והנשמע - מדור סקירת אירועים מהקהילה ועוד.

המעוניינים להנציח על גבי ספר מפואר זה, מופץ

במאות מוקדים בכל רחבי הארץ והעולם - פנו

אלינו בכל עת: בטל' - 050-902-1-902 | 08-

8585-894 שלוחה 1

המשך מעמ' 1 <<

אבל באמת יש לתמוה למה נחייב אותו בבדיקה אם כבר ניקה היטיב את ארונו מטבח והניח שם מאכלי פסח. וביותר צריך להבין על פי מה שכתב המש"ב (שם ס"ק מד) שאפילו אם מכווין ממש ביום שלושה עשר לשם בדיקה, אע"פ כן צריך לבדוק בליל ארבעה עשר לאור הנר. וראיתי שחידש בזה החכמת שלמה (שם על גליון השו"ע) מדויק דברי השו"ע וכתב שדוקא המכבד חדרו בייג או בייב ניסן, אבל אם כבדו שלושה ימים קודם, אז בשלושה ימים הוא חזקה ונעשה כמקום שאין מכניסים בו חמץ ואין צריך בדיקה, עיי"ש. מדבריו משמע שמקום המוחזק שיש בו חמץ ואדם ניקה אותו ועברו לפחות שלושה ימים שבוודאי לא הכניסו חמץ, הופך להיות מוחזק כמקום שאין מכניסים בו חמץ ואינו טעון בדיקה. לפי זה ארונו מטבח שברך כלל מנקים אותו ימים רבים קודם הפסח כדי שיוכלו להכניס מוצרי אוכל כשרים לפסח, אם באופן זה עברו שלושה ימים קודם הפסח, מקומות אלו אינם חייבים בבדיקה בליל ארבעה עשר בניסן.

אולם מה שכתב רבנו ירוחם הביאו הרמ"א (שם בסוף סימן) שהכיסים או בתי יד של בגדים שנותנים בהם לפעמים חמץ צריכים בדיקה. וכתב המש"ב (שם ס"ק מז) שאפילו אומר ברי לי שלא נתתי בהם חמץ אע"פ כן צריכים בדיקה, דהוא מילתא דלא רמיא עליה הוא ולא אדעתיה, עיי"ש. ודבריו אינם מובנים ע"פ דברי המשנה בריש פסחים שאומרת כל מקום שאין מכניסים בו חמץ אין צריך בדיקה, ולא אמרינן דהוא מילתא דלא רמיא ולא אדעתיה. ובאמת הרמ"א בדרכי משה (שם אות ה) שהביא את דברי רבינו ירוחם הנ"ל כתב וז"ל, ונראה לי דמירי באותם הרגילים לשום לפעמים חמץ לבתי ידיהם, אבל מי שאינו רגיל בכך אין צריך לזוהר בזה, ע"כ. משמע שאם ברור לו שאינו מניח לעולם חמץ בכיסיו אינו חייב לבדוק בהן כלל. וכ"כ בפשטות המגן אברהם (שם ס"ק כב). ועי"ע בחק יעקב (שם ס"ק כז) ובמחצית השקל (סוף סימן תלג). אך מטעם זה אם כיבד את ארונו מטבח מבלי כוונת בדיקה, נראה לי שצריך לחזור ולבדוק בליל ארבעה עשר בניסן.

לסיכום הלכה: ארונו מטבח שנוקו ימים רבים באופן שעבר שלושה ימים קודם הפסח ובזמן הניקיון כיוון לבדוק את החמץ שימצא בארונו, אינו חייב לבדוק שוב את המקומות הנ"ל לאור הנר בליל ארבעה עשר בניסן. והמחמיר בזה לבדוק תבוא עליו ברכה.

רשת בתי ההוראה
המאורות
 להדלות קודש תימן
 מוסדות חינוך ולימוד תורה

מוקד ההלכה הארצי

שעל ידי רשת בתי ההוראה
חייגו בכל עת: *8416
 ישראל - 03-30-88-88-5
 ארה"ב - 151-8613-0185

ניתן לשלוח שאלות במייל, ולקבלת העלון מדי שבוע בדוא"ל - שלחו ל:
 sm088302222@gmail.com | או באמצעות
 אתר המאורות: kav.meorot.net

לתרומות והקדשות לזיכוי הרבים
 בארץ ובעולם - חייגו: 08-9302-302